СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА"

Рôкъ VII. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 2-го Марця 1899. | Число 9.

Календарь.

Марець.

2	Ч.	Льва папы
3	П.	Архиппа, Өеодота
4	С.	Льва (Пом. усопш.)
5	Н.	[illegible]. Тимофтея
6	П.	Поликарпа
7	В.	Мучениковъ евген.
8	С.	+ Обр. Гл. Іоанна

Змѣстъ

Справы „Союза." — Домашни справы американьски. Вôйна на Филиппинахъ — робочый фейлетонъ. — Незамужни жѣнки въ Англіи. — Вѣсти зъ Америки. — Вѣсти изъ старого краю. — Новинки. — [illegible]. — Заплатили за „Свободу." — Фейлетонъ: Газдыня. — Плутанина. — Оголошеня.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера:

Mr. Kond. Kotanczyk
Box 127
SHAMOKIN, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою:

Rev. Antony Bonczewsky
10 May Str.
ANSONIA, Conn.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА."

Квитъ

на $50.00 словомъ пятьдесять долярôвъ, котрû я низше подписана, яко запомогу, по причинѣ хвороты мого мужа Петра Салона, зъ касы „Р. Н. Союза", вôдповѣдно статутамъ той организаціи, готôвкою одержала.

Въ Шамокінъ, Па. 20. февр. 1899 р.

Марія Салонъ

При свѣдкахъ:
Павло Котаньчикъ.
Мойсей Демчко.

Увѣдомлене!

Вже выйшли статуты „Р. Н. Союза" словацкою азбукою. Тому мѣсцевû секретарѣ най не забудуть увѣдомити гол. секретара „Р. Н. С.", по кôлько примѣрниковъ такихъ статутôвъ мае ся имъ выслати.

Домашнû справы американьскû. — Вôйна на Филиппинахъ.

Здаесь, що нема другои державы въ цѣлôмъ свѣтѣ, въ котрôй бы протекціонализмъ такъ процвитавъ, якъ въ нашôй американьскôй державѣ. Тутъ не звертае ся найменьшои уваги анѣ на здôбности чоловѣка, анѣ его заслуги; ту дивлять ся лишень на тое, чи той або сей чоловяга мае добрû плечи капиталистичнû за собою, та до якои вôнъ партіи належить: републиканьскои, чи демократичнои. Котра партія держить рядъ въ своихъ рукахъ, то всѣ уряды лише своими людьми заповняе. Така протекція потрѣбна есть, такъ щобы дôстати урядъ нôчного сторожа, якъ щобы и засѣсти на крѣслѣ президента Спол. Державъ. Правда, що такій протекціонализмъ всюды въ свѣтѣ трактуесь, однакъ тамъ все покрыте еще якоюсь маскою приличности, такъ що тое не впадае такъ въ очи. Однакъ ту въ насъ, въ Америцѣ, то все дѣлае ся попросту безчельно, не зважаючи найменьше на жадны засады приличности.

Выѣхавъ McKinley по плечахъ капиталисты Marka Hanna на президента Сполуч. Державъ, и ну-жь сей часъ замѣщовати всѣ уряды своими републиканьцями, проганяючи демократôвъ зъ ихъ становискъ.

Поки еще въ краю было тихо, то было all right, але бѣда скоила вôйну зъ Ишпанѣею. Ту вже треба было показати, що хто знае. Першими лицями пôдчасъ вôйны суть секретарѣ (міністры) вôйны, оденъ маринарки, другій сталои арміи. Та погляньмо, що они показали и що знають? Возьмѣмъ на передъ пана Alger, міністра арміи сталои. Той панъ Alger мае тôлько понятя о вôйнѣ, якъ и о хиньскôй літературѣ. Але меньше зъ тымъ, та вôнъ и на вôйну не ходивъ, бо тамъ собѣ самû генералы дали раду, але панъ Alger повиненъ бувъ дбати о свою армію и дати имъ добру поживу та всяку можливу выгоду. А знаете яку мали нашû жовнѣры выгоду пôдъ Santiago? Нѣчо бôльше, лише черезъ 3 дни и ночи лежали въ ровахъ пôдъ голымъ небомъ пôдчасъ бурѣ и дощу, бо панъ Alger забувъ прислати имъ шатра войсковû. А знаете вы люденькове, яку смачну поживу мали нашû борцѣ такъ на Кубѣ, Порто Ріку якъ и ту въ Америцѣ? Бальсамоване мясо! Такъ якъ трупôвъ бальсамуе ся, щобы тѣло не гнило, такъ и мясо для жовнѣрôвъ бальсамували. Другу часть мяса купивъ панъ Alger вôдъ тыхъ компанѣй, котрû тое мясо выслали вже кôлька лѣтъ тому до Японіи, коли тая борола ся зъ Хинами, а коли тое мясо (въ пушкахъ, консервы) Японьчики не зъѣли, то компанѣя взявши его назадъ, продала для американьского войска... — Друга знову фірма, выслане передъ кôлькома роками мясо для Франціи, звернула назадъ, и також обдарила нимъ американьску армію, за котре панъ Alger казавъ выплатити лишень 370 тысячь долярôвъ.

Но те все еще дурниця! Однакъ якû наслѣдки були зъ такого „здорового" прокормлюваня арміи? После выказу статистичного (World Almanac 1899, ст. 75) вôдъ куль ишпаньскихъ въ цѣлôй вôйнѣ погибло 290 людей, а вôдъ мяса пана Alger-а лише 2.565!!! Нема що и казати, красно пописавъ ся п. міністеръ вôйны.

На таке лотрôвство порушивъ ся цѣлый край, часописи трубѣли на гвалтъ на Альґера, такъ, що McKinley зъ великимъ жалемъ бувъ змушеный выбрати комісію для провѣреня сей справы, чи мясо было добре чи зле? Вырокъ въ сей справѣ бувъ предвидженый напередъ, бо де-жь бы комісія складаюча ся зъ републиканôвъ, могла що закинути републиканьскому міністрови вôйны. Мясо узнано за добре! Но такимъ вырокомъ не задоволивъ ся головный командиръ войскъ американьскихъ генералъ Майлсъ, жовнѣръ зъ крови и кости и вôнъ сказавъ отверто, що мясо было не до ужитя, цѣлкомъ зôпсуте, а всему виненъ Альґеръ. Та на свою бѣду Майлсъ е демократомъ, а Альґеръ постаравъ ся, що ген. Майлса поставлено въ станъ обжалованя. Першû засѣданя трибуналу переслухуючого Miles а перейшли безъ великого заинтересованя ся, але засѣдане зъ дня 24. февр. принесло красну несподѣванку. Коли въ сали судовôй вôдбувало ся посѣджене, на котре зôбрало ся велике число цѣкавыхъ, въ сусѣдной сали дала ся чути експлозія, мовь хто дулю динаміту пôдложивъ.

И що-жь то таке стало ся? Нѣчо бôльше, лишень кôлька пушокъ зъ мясомъ, на котре Майлсъ скарживъ ся, а котре комісія мала збадати, якимсь лихомъ експлодовали, чи зъ горяча, чи якій бѣсъ въ нихъ влѣзъ, та такого смроду наробили, що присутнû панѣ млѣли, публика вся на стрôмъ головъ утѣкала на дворъ, а комісія въ сей часъ смыкнула бôчными дверми до другихъ покоѣвъ. Оденъ зъ комісіи генералъ сказавъ: „Бôгъ заплать ца дальше за такû комісіи." Цѣлый поверхъ, где була комісія, зôставъ десинфекціонованый и дальшû сѣдженя вôдбудуть ся въ м. мартѣ.

И що-жь дивного, що Альґеръ своими мясными консервами тôлько войска пострѣлявъ. Ходить поголоска, що генер. Майлсъ мае бути усуненый зъ свого становиска. Нема що и казати — красна справедливôсть!

Теперь подивѣмъ ся на другого пана міністра маринарки Long. Сей панъ міністеръ надавъ перше становиско головного комендантa фльоты амер. своему любимцеви Sampson, поминаючи и службою и вѣкомъ старшого Rear Admirala W. S. Schley-а. Доки еще Бôгъ опѣкувавъ ся армадою ишпаньскою Серверы, доти было спокôйно. Бѣда однакъ не спить, та нове лихо скоилось. Сервера сховавъ ся зъ своею фльотою до пристани въ Santiago, а Schley зъ своею лѣтаючою фльотою замкнувъ его тамъ. Самсонъ зъявивъ ся тамъ також, однакъ не бувъ певный, чи Сервера е въ пристани, чи нѣ, хотя всѣ знали, що е. Третого юлія м. р. хотѣвъ Сервера выдôстати ся зъ пристани, та на бѣду свою, бо Шлей побачивши ворога, приняв его такимъ градомъ куль арматныхъ, що всѣ кораблѣ ишпаньски пôшли пôдъ воду. Пôдъ часъ коли вôдбувала ся ту завзята борба межь двома фльотами, то Самсонъ поѣхавъ собѣ зô своимъ кораблемъ на прогульку и бувъ 8 миль вôддаленый вôдъ мѣсця борбы. Однакъ то не перешкодило ему, вернувши на мѣсце борбы, выслати телеґраму до McKinle а. що то нѣбы вôнъ знищивъ фльоту Серверы. Цѣла Америка выносила по пôдъ небеса Самсона, якъ якого ґенія войскового, та ще въ додатку припало ему щось около 100 тысячь долярикôвъ, яко головному комендантови, изъ продажи плѣненыхъ ишпаньскихъ кораблѣвъ.

Шлей, понимаючи свôй жовнѣрскій обовязокъ, мовчавъ, хотяй навѣть закинено ему, що вôнъ пôдчасъ борбы утѣкъ зô своимъ кораблемъ „Brooklyn." Та все было бы тихо, кобъ не тû гавки газетярскû. Репортеры амер. газетъ, тû, можь сказати, зъ заводу детективы, вынишпорали все, та показало ся, що Самсонъ и пороху не нюхавъ. Повставъ новый крикъ въ газетахъ. Въ сенатѣ и нижнôй палатѣ въ Вашинґтонѣ повстали бучи межь членами, та McKinley знову бувъ змушеный складати комісію, щобъ сю справу провѣрити. Покликано Шлея, та капитанôвъ кораблѣвъ, беручихъ участь въ борбѣ, та показало ся, що Самсонъ лишень чувъ, що гдесь стрѣляли. Самû ишпаньскû офіцеры зъ фльоты Серверы, якъ капитанъ Eulate комендантъ „Vizcaya", Antonio Lopez Ceron зъ корабля Серверы „Maria Teresa" и много другихъ ишпаньскихъ морякôвъ, посвѣдчають въ ишпаньскихъ газетахъ, що коли бы имъ удало ся flagship „Brooklyn" Шлея ушкодити або затопити, то могли бы щасливо выдôстати ся зъ матнѣ. Тому-жь и Сервера выдавъ розказъ своей фльотѣ всѣ свои арматы звернути на „Brooklyn." Та и дôстало ся 48 поцѣлункôвъ куль арматныхъ „Бруклинови", а щô выйшовъ цѣло, завдячуе своей сильнôй будовѣ. За се затопивъ вôнъ „Марію Тересу" и два торпедовцѣ, а ту закидують Шлейови, що вôнъ пôдчасъ борбы утѣкъ.

Ну, та дарма, рядъ републиканьскій, Sampson републиканъ, а Schley на свое нещасте демократъ. Правду выкрыто и цѣлый народъ американьскій вôддае честь тому, котрый на ню заслуживъ, але чи-жь треба было ажь такихъ средствъ до того ужывати? Чи-жь правдивû жовнѣры не стратять охоту посвячати ся своему заводови, видячи таку несправедливôсть? Чи такій разячій протекціонализмъ далеко заведе рядъ державы американьскои?

Американьцямъ здавало ся, що ихъ Спол. Державы суть за малû для нихъ, та ну-жь вытягати руку по чуже. Не мала баба клопоту, купила собѣ за 20 міліонôвъ дол. Филиппины. Доки еще були тамъ Ишпаньцѣ, то Американьцѣ мали спокôй, но коли Ишпаньцѣ усунули ся зъ Филиппинъ, то тû почали турбовати Американьцѣвъ. И такъ, два тыжднѣ тому напали въ ночи Филиппинцѣ на Американьске войско, хотячи ихъ вымордовати. Та не въ свою рѣчь вдали ся. Выцвѣчене, добре узброене американьске войско, числяче 13.000 люда, прогнало 30.000 армію филиппиньску на чотыри вѣтры, кладучи трупомъ 3500, 5000 взято въ полонь, кôлька тысячь раненыхъ, а решта поутѣкали. Бо якъ-же може удержати ся такій Филиппинець, узброеный по бôльшôй части въ списы и лукъ, противъ далекосныхъ ґверôвъ та мітралезѣвъ американьскихъ жовнѣрôвъ?

Однакъ Филиппинцѣ не упадають на духу, а ихъ головный проводникъ Aguinaldo, збирае знову свое войско до дальшои борбы противъ Американцѣвъ. Филиппинцѣ хотять бути вôльною, независимою державою, самû для себе.

Американьскій рядъ пôславъ знову на Филиппины кôлька новыхъ реґіментôвъ войска, богато амуніцій, та 3 военнû кораблѣ, щобъ Филиппинчикôвъ якъ найскорше придусити. Нема що и сумнѣвати ся, що Американцямъ тое удасть ся, але чи народъ американьскій буде мати зъ того якій пожитокъ? Народъ нѣ, але капіталисты, и до чого се доведе?

ГАЗДЫНЯ

Образокъ зъ житя американьскихъ робôтниковъ.

НЕСТОРА ДМИТРОВА.

Я вже 12 лѣтъ въ Америцѣ — оповѣдала менѣ газдыня Анна Ч. — Якъ тато померли, остало насъ пятеро сиротъ. Мамуня нашû самû, якъ умѣли, заходили ся коло газдôвства. Найстаршій хлопець, мôй братъ Василь, выбравъ ся до Америки. Ишли другû, тай вôнъ пôшовъ. Навѣть безъ паспорту пересмыкнувъ ся скрôзь границю. Паспорту не дали, бо ще до бранки не ставивъ ся. Що то было тогды ѣхати до Америки, то не нынѣ. Шифкарта таня, — робота добра. Можна было заробити и 50 долярôвъ въ мѣсяць. Нынѣ вже не тû часы. — Бувало присылае Василь и по двѣ сотцѣ наразъ, — а пише такû то вже веселû листы, що ажь охота збирае тебе поѣхати до тои Америки. А мамуня нашû тѣшать ся и радѣють. Запыхають дѣры, платять податки, вôддають довги по небôщикови татуневи, тай якось живемо.

Пишуть мамуня листы до Василя тай пишуть: приходь сыночку домôвъ, та приходь — най хоть на тебе ще подивлю ся — ты потѣхо и пôдпоро наша. И дочекали ся мы того превеликого свята. Прійшовъ нашь Василько домôвъ. А якій вôнъ бувъ гордый, якій красный. Якъ паничъ нашого егомосця, якъ на вакаціи бувало приѣде. Одежа на нѣмъ паньска, зигарокъ зъ самого чистого золота, на лици бѣлый, якъ снѣгъ, тôлько кôлька чорненькихъ знакôвъ на чолѣ видно. Вôнъ казавъ, що то вôдъ вугля такû знаки.

— Побувъ нашь Василь зо двѣ добы, погулявъ зъ парубками, тай не натѣшили ся мы нашою потѣхою, нашою пôдпорою. Въ ночи, опôвночи хтось до вôкна стукъ, стукъ. Встають мамуня, дивлять ся въ вôкно и обомлѣли... Жандармъ зъ вôйтомъ и зъ присяжнымъ, забрали таки тои самои ночи Василя и повели до войска. Що то вже плачу было, що зойку, що нещастя. Хто то нынѣ годенъ розказати! Мамуня захорѣли тай вôдлежали цѣлыхъ двѣ недѣлѣ. Въ хатѣ нашôй сумно-сумно — такъ сумно, якъ бы кого до гробу вонесли. Служить нашь братчикъ у вôйску, а мы плачемо и гôрко бѣдуемо. Що то говорити, — та-жь знаете, — яка то на селѣ бѣда, якъ нѣ звôдки помôчь не прибувае, тай якъ нема кому газдувати! Такъ перебѣдили мы вôдъ зеленыхъ святъ, ажь до св. Димитрія. На самого Димитрія приходивъ знову жандармъ зъ урядниками и пытають за Василемъ, — кажуть, що втѣкъ зъ войска. Мамуня, якъ пôчнуть заводити, якъ пôчнуть руки ломати! За небôжчикомъ няньомъ такъ не рыдали, — бо кажуть: тамтой вмеръ, то знаю, що вмеръ, але дѐ та дитина подѣвае ся? — Та-жь ще смерть собѣ зробить — або де застрѣлять!

Перебушували урядники зъ жандармомъ цѣле наше обійсте, перекинули цѣле село, — не знайшли Василя. Вôнъ не дурный вертати домôвъ, щобъ его злапали; вôнъ просто чмихнувъ до Америки! Якъ я вже его побачила тай пытаю ся, якъ ты Василю втѣкъ зъ войска? — Та якъ, каже: кунѣрували мене, кунѣрували, збыткували ся надомною, казали, що буду служити чотыри роки за кару, а я собѣ гадаю: чи-жь я вже такій дурный, якъ Хилякôвъ Семенъ що вытерпѣвъ цѣлыхъ чотыри роки, пабѣдивъ ся, — стративъ часъ и грошѣ, а потôмъ, якъ выслуживъ вже у войску, то знову пôшовъ до Америки. Я роздумавъ собѣ, що я не повиненъ дати себе зневажати. Въ Амерсцѣ нѣхто не смѣе мене зневажати. Въ Америцѣ всѣ люди чи они старшû, чи молодшû, чи богатû, чи бѣднû, — всѣ люди и оденъ другого пошануе, оденъ дуугому честь вôддасть. Я въ Америцѣ зъ такимъ паномъ, що мае свою бреху засяду при однôмъ столѣ и шклянку пива выпю, а ту така перша лѣпша паршива вôвця, такій фрайтеръ, надъ чоловѣкомъ збыткуе ся, доброго слова не дасть. Ей, мôй Боже, думаю я собѣ: не выдержу чотыри роки въ тôмъ пеклѣ проклятôмъ, — або собѣ смерть, або другому — все одно менѣ. Та жаль менѣ стало мамунѣ нашои тай васъ.

Гадаю собѣ — що вы бѣднû на свѣтѣ зробите?

Подумавъ я, подумавъ, тай выдумавъ, що мушу втѣчи до Америки; то буде таки найлѣпше. Довго мене зъ початку не выпускали зъ касарнѣ; певно думали, що я хочу втѣчи. Але якъ я вже навчивъ ся еґзецирки, якъ вже почали мене посылати на варту, — выпускали часомъ и на проходъ до мѣста. Я служивъ въ Краковѣ.

Разъ въ понедѣлокъ — памятаю якъ нынѣ, выйшовъ я до мѣста и сказавъ собѣ, що бôльше до касарнѣ не верну, и не вернувъ. Грошей было у мене доста, — щось около чотыри сотки. Я купивъ вечеромъ цивільне убране, выйшовъ за мѣсто, перебравъ ся въ корчахъ, побѣгъ до дворця — купивъ білетъ до Мисловицъ, недалеко Мисловицъ злѣзъ, зайшовъ до знакомого чоловѣка, давъ ему 20 зр., тай вôнъ перепровадивъ мене черезъ границю.

Я ишовъ и першимъ разомъ до Америки тою дорогою. Зъ Мисловицъ вже невелика штука доѣхати до Бременъ — а зъ Бременъ до Ню-Йорку; то вже тôлько перескочити. — Такъ оповѣдавъ менѣ Василь, якъ и я приѣхала вже до Америки. Якъ вже Василь опинивъ ся щасливо въ Америцѣ, та прислав письмо що здоровъ, то въ насъ, якъ бы духъ вступивъ. Такъ якôсь коло серця полекшало, такъ весело и ясно стало въ нашôй хатѣ, якъ бы на Великдень. Тôлько мамуня ще деколи вздыхнули. Имъ певно, що тяжко было. Они вже старû — до Америки не поѣдуть — а Василеви нѣякъ до нашого села показати ся. Робить нашь Василь въ Америцѣ, заробляе гарнû центы, посылае намъ на всѣ потребы, тай добре намъ знову газдовати, якъ е звôдки помôчь. Нѣ податкомъ мамуня вже не журять ся, — нѣ хлѣбомъ, нѣ солею — на всьо у насъ центы найдуть ся, кобы лише Василь здоровъ.

Q 17

Разъ присылае Василь листъ, поздоровляе насъ всѣхъ дуже красно, доносить що здоровъ, дякувати Богу и добре ему поводить ся, а при кôнци пише до мене. Каже: ты Анно, не маешь що тамъ коло мамунѣ крутити ся. Другû дѣти вже подоростали, то мамѣ поможуть, а ты збирай ся и приѣдь до Америки. Ту заробишь центы, вберешь ся якъ панѣ, тай и замужь лѣпше ту трафить ся, якъ тамъ въ селѣ. — Я таки була вôдъ разу набрала охоты, тôлько мама не похочували. Якъ зачавъ Василь писати, якъ зачавъ, а разъ взявъ тай таки шифкарту менѣ прислав. Вже не было иншои рады, — треба было ѣхати — нѣчого не поможе. Зôбрала ся я тай поѣхала.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

Дрôбный фейлєтонъ.

(„Прав. Амер. Вѣстникъ“ и „Свѣтъ“ знову побачили свѣтъ божій. — „Церков. Вѣдомости“ говорять про амер. Русинôвъ.)

Вôдъ нового року почавъ знову выходити по довгôй нерервѣ „Прав. Амер. Вѣстникъ“. Въ двохъ нумерахъ за мѣсяць сѣчень нѣчого майже бôльше нема, лише довгй, скучнй справозданя про поворотъ епископа Николая въ Россію и про приѣздъ нового епископа Тихона.

Епископъ Николай въ своимъ пращальнôмъ терпкôмъ словѣ нарѣкавъ на интриґи ерархіи, котрй, здае ся, его высаковали зъ амер. місіи.

О. Хотовицкій витаючи нового епископа, не забувъ кинути солодкого слôвця на „рать уніятску“. Въ тыхъ всѣхъ парадахъ пращальныхъ и повитальныхъ замѣтне и въ очи вдаряюче слѣдуюче:

СО. Товтъ, Балогъ и Грушка були въ Ню Йорку, але жаденъ нѣ слова не сказавъ — та ба, навѣть при архіерерскôй Службѣ не брали участи, хоть Товтови, яко протоєреви належало ся постояти коло епископа. Взагалѣ „Вѣстникъ“ такъ лише пôвъ губою, вôдъ нехочу згадуе про присутнôсть тыхъ трохъ присоединеныхъ зъ уніи священникôвъ. — Отже наглядно иґнорують москалики хахлôвъ и якъ въ себе въ дома такъ и ту недовѣряють нѣ Малоросамъ, нѣ Мадярамъ. Побачимо, що дальше буде? Кажуть, що о. Грушка мае перенести ся до Ню Йорку на мѣсце священ. Хотовицкого.

„Свѣтъ“ побачивъ знову свѣтло денне, але якъ и перше нѣ свѣтить, нѣ грѣе.

„Галичанинъ“ перепечатавъ статю изъ „Церк. Вѣд.“ пôдъ заголовкомъ „Изъ жизни Амер. Руси.“

Авторъ тои статѣ наплѣвъ злобно стôлько ложи, що ажь не хоче ся въ тôмъ бабрати. Та хоть кôлька слôвъ для „Церк. Вѣдомостей.“ Если въ Бруклинѣ церковь устроена на латиньскій ладъ, то галицкй священники тому не виноватй, бо тамъ нѣколи галицкій священникъ не бувъ настоятелемъ. Неправда, ложь остатня, що священники галицкй служать латиньску Литургію, або змѣняють текстъ напечатаный въ Литургиконѣ. Если то правда, що о. В. продававъ иконы св. Николая зъ бородою и безъ бороды, то вôнъ не зъ Галичины, але таки зъ коренной Венгріи. Мы боремо ся не противъ гравославнои вѣры, але противъ казьоннои вѣры и способу, въ якій си ту запроваджують.

Мы боремось противъ угро-рускихъ священникôвъ, але не проти народу, противъ тыхъ священникôвъ мы выступаемо, котрыхъ національнôсть мадярска, а олтарь въ гр. кат. церкви бізнесовый офісъ, противъ тыхъ силъ боремо ся, що загнали нашихъ людей до латиньскихъ костелôвъ и народъ въ половинѣ ословачили. Противъ тыхъ будемо все бороти ся, хоть бы пріишлось намъ уживати въ „Свободѣ“ ще бôльше дразливыхъ выразôвъ.

SPECTATOR.

Незамужнй жѣнки въ Англіи.

На цѣлôй земнôй кули такъ мужчины, якъ и жѣнки, знають добре, що заключене супружествъ, стае чимъ разъ труднѣйше. Богато есть перепонъ, що кладуть ся колодою передъ женитьбою, а по найбôльшôй части тй перепоны, се бракъ грошей; однакъ не можливо допустити, щобъ чимъ разъ взрастаюче число безженныхъ (зъ мусу, чи доброи волѣ), не мало якогось вплыву на устрôй загалу. Англія есть краиною, въ котрôй вплывъ безженныхъ на загалъ найбôльшій. Тамъ именно число незамужныхъ жѣнокъ есть найбôльше, головно середъ середного мѣщаньства. Майже въ кождôй родинѣ можна знайти по пару, а навѣть кôлька старыхъ паннôвъ, а всѣ они творять сусиôльну клясу, котрои вплыву годѣ поминути.

Суть розличнй причины подôбного стану. Найважнѣйшою зъ нихъ есть бôльшôсть жѣнокъ вôдъ мужчинъ, наслѣдкомъ еміграціи послѣдныхъ. Цвѣтъ молодежи выѣжджае до кольоній американьскихъ, индійскихъ и австральскихъ, а кождый выѣжджаючій зменшае число кандидатôвъ до супружеского стану. Крôмъ того чимъ разъ твердшй економічнй обставины вплывають на зменшене числа супружествъ; удержане родины хоштуе дорого, мужчина жде хвилѣ, коли доробить ся сякого-такого маетку, буде мôгъ дати своѣй родинѣ певнй выгоды, але дуже часто ся хвиля надходить ажь въ дозрôлôмъ вѣцѣ, тогдѣ, якъ то каже пословиця: „есть хлѣбъ, але зубôвъ нема, котрй бы его грызли.“

Наслѣдкомъ того жѣнки кинулись до тыхъ занять, якй були выключно въ рукахъ мужчинъ. Прощаючись на все зъ найголовнѣйшими задачами жѣнки, зъ материньствомъ и родиннымъ житемъ, кидають ся они до роботы, котра по бôльшôй части носить на собѣ цѣхи бôльшои старанности и точности якъ у мужчинъ. Попытайте англійскихъ купцѣвъ або промысловцѣвъ, то они вамъ скажуть, що старй панны суть найлучшими робôтницями. Въ той способъ вытворюють они поважну конкуренцію такъ мужчинамъ якъ и иншимъ жѣнкамъ.

Але стале збôльшуване жѣнокъ примусово незамужныхъ въ Англіи мае чимало додатныхъ сторôнъ. Жѣнки тй не зазнавши любови въ родиннôмъ житю практикують милосердіе на велику скалю. Англія въ нынѣшныхъ часахъ есть краемъ, де найбôльше філянтропійныхъ институцій и то завдяки тымъ старымъ паннамъ.

Майже въ усѣхъ добродѣйныхъ заведеняхъ можь подыбати старй панны, котрй працюють зъ одушевленемъ и зъ самопожертвованемъ. Они то заряджують заведенями, выпукують фôнды, стараютъ ся о знесене невôльництва въ кольоніяхъ, о удосконалене заведень для здоровля, захоронокъ и т. д. Англія мае богато сестеръ милосердія, хочь не робили они нѣколи обѣтôвъ.

Такимъ способомъ англійска жѣнка потрафила знайти цѣль житя, помимо того, що не судилось ѣй доля пойти пôдъ вѣнецъ и зажити родиннымъ житемъ.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

Вечерокъ въ Олифантъ, Па.

Дня 11. февр. с. р. вôдбувъ ся въ Олифантъ, Па. вечерокъ зъ спѣвами, декламаціями и двома аматорскими представленями: — „Йцко сватъ“ и „Сатана въ бочцѣ.“

Около год. ½ до 8 вечеромъ галя була майже переповнена рускою публикою, такъ мѣсцевою, якъ и зъ доокрестныхъ плейзôвъ, т. є. зъ Пеквіль и Майфильдъ, но на жаль, не можь було запримѣтити такъ мѣсцевыхъ „патріотôвъ-Словакôвъ“, якъ „prevelebnoho“ о. Стаса и инныхъ того рода, котрй, коли дають свое яке представлене, або яку инну забаву, то еще на кôлька мѣсяцѣвъ напередъ идуть помѣжь рускихъ людей, даючи имъ на силу тікеты и прихвалюючи свои забавы якъ „найшумнѣйше.“ Цѣлкомъ противно поступають тотй „патріоты“ зъ нашими представленями, оказуючись на стôлько нечемными, що не тôлько не були ласкавй, якъ на представлене въ Майфильдъ и въ Олифантъ прибути, помимо полученя зъ обохъ мѣсть запрошеня, але навѣть тікета не купили, хотяй вправдѣ на нихъ не дуже водило ся. Мы хочь одну страту мы понесли, але нехай и они на своихъ забавахъ нѣколи не сподѣвають ся рускихъ гостей.

Точно зъ ударомъ год. ½ до 8 началось представлене „Ицко сватъ“, котре выпало досыть удачно. Особливо вôддали свои ролѣ артистично особы: п. Д. Пырчъ въ роли „Ицка арендаря“, дальше п. Юрій Хилякъ въ роли „Якова, брата Ксенѣ“ и п. П. Гальчакъ въ роли „выслуженого вояка“, тай не менше удачно вôддали свои ролѣ и прочй аматоры.

По скôнченю сеи штуки слѣдували прочй точки программы, въ котрй входили 4 декламаціи и 3 спѣвы, т. е. 2 кусники були вôдспѣванй мѣсцевымъ хоромъ пôдъ диригентурою п. И. Боруха и одна пѣсня вôдспѣвана малыми шк.-дѣтьми.

Що ся тычить декламаціи, то вправдѣ дѣти вывчили ихъ точно на память, однакъ гестикуляція у нихъ була трохи слаба, але зваживши на ихъ першій выступъ на сцену и по бôльшôй части молодый вѣкъ, то можна сказати еще досыть добре, однакъ есть надѣя, що на другій разъ лучше вôддекламують, коли наберуть лучшои вôдваги. Но и въ тôмъ взглядѣ належить ся признане за трудъ мѣсцевому пѣвцо-учителеви п. И. Борухови.

Що до хоральнoго спѣву, то свои кусники вôдспѣвали добре, однакъ зъ тою примѣткою, що есть бракъ добôрныхъ голосôвъ: сопрановъ и альтôвъ, але зваживши ихъ вѣкъ, якъ тй голосы суть по бôльшôй части зъ малыхъ школярôвъ зложенй, то можна о нихъ сказати, що навѣть дуже добре спѣвали, якъ и прочй голосы: теноры и басы, не гôрше и тутъ можна было заувважати велику працю и трудъ надъ ними.

На конець слѣдувало друге представлене „Сатана въ бочцѣ“, народна штука зъ спѣвами. Що до того представленя, то выпало такожь дуже добре и аматоры взагалѣ въ якъ: панна М. Мирмакъ въ роли „Другои жѣнки Феськи Хомы“, дальше п. Д. Пырчъ яко „Хома господарь“, п. И. Борухъ „Молодый мѣрошникъ и залицець до Феськи“, п. С. Федоровскій въ роли „Свата медового“ вôдограли всѣ знаменито, за що нагороджено ихъ громкими оплесками. На закôнчене вôдспѣвано мѣсцевый хоръ „многая лѣта.“

Вечерокъ той есть доказомъ доброго початку и розвитку нашого руского народа, знаходячого ся тутъ въ Америцѣ, посередь людей всякого сословія, и се есть найлучшимъ доказомъ, що нашъ рускій чоловѣкъ, якъ въ старôмъ краю такъ и тутъ, не тôлько есть способный до плуга и майнôвъ, але задирляючи ся на поступъ тутешного народа, бажае ся всякими способами, хотяй въ части ихъ наслѣдовати, щобы дати до познаня, що не есьмо по ихъ гадцѣ т. з. „Hungerian“ зовсѣмъ не цивилизованы, але есьмо народомъ рускимъ, котрый може все зробити, бодай хотѣвъ и до всего мавъ охоту.

Признане отже за той трудъ и старане, около такъ величавого дѣла, яке доказали олифантскй Русины, належать ся въ першôй линіи мѣсцевому пароху Всч. о. И. Арданови и п. И. Борухови.

Дай Боже, щобы нашй Русины Американы, всѣ такъ поступали, даючи всѣлякй представленя и иншого рода приличнй забавы, а тогды всѣ прочй народы пôзнають, що не есьмо народомъ неуцивилізованымъ, але що мы щось можемо и знаемо, а се можемо имъ доказати.

Сусѣдъ.

Зъ Lansford, Pa.

Прошу ч. редакціи „Свободы“ подати тыхъ кôлька слôвъ въ нашôй газетѣ.

Дня 23. февруара удавъ ся до сусѣдного мѣста Tamaqua, Pa. за своєю роботою рудокопъ, иду мѣстомъ якъ бачу, що богато народа згромадилось на желѣзничôмъ шляху. Йду близше а англики кажуть, що забило одного „унгара“. Я приступивъ до зôбраныхъ и хотѣвъ довѣдатись, хто той убитый, звôдки и яке его имя, але не можь було богато дôвѣдатись, лишь тôлько, що знали при нѣмъ руску книжку до моленя а на нѣй было написане имя Андрей Гербутъ. Его постигло нещастє три милѣ за Тамакуа а звôдтамъ привезли его до мѣста. Небôжчикъ мавъ вôдорвану лѣву руку а на голову пять глубокихъ дѣръ. Сейчасъ вôдвезено его до шпиталя, де и померъ въ великихъ мукахъ.

При небôжчику не знайшли вôнъ, що вôнъ анѣ що за одень, а належавъ вôнъ мабуть до тыхъ людей, що нѣяко хотять шукати роботы. Не належавъ анѣ до братства анѣ до „Союза“.

Той нещасный случай нахай буде для другихъ пересторогою, котрй не належать ще до нашои рускои организаціи „Р. Н. Союзъ“, щобы чимъ скорше вписали ся до него, бо якъ лучить ся кому яке нещастє, то ни пишуть ся безъ опѣки, безъ христіяньского похороню ти не лишить бѣдакови своеи родины, бо всѣ мати будете за собою тягнути „Союзянъ“, котрй нимъ и его родиною заопѣкують ся.

Ив. Добошъ

Ѣхало тодѣ четверо зъ нашого села. Ваньо Вартоликъ зъ жѣнкою, я и Хомининъ парубокъ Грицъ. Я вже бы другій разъ не ѣхала черезъ ту воду — хоть якъ хотѣла бымъ мамуню нашу ще разъ въ житю побачити! Я тяжко хорѣла на корабли. Цѣлыхъ десять день, я не вставала и нѣчого въ губѣ не мала. Якъ высѣлисьмо въ Ню-Йорку, на тверду землю, менѣ якъ бы вôдняло, якъ бы на свѣтъ другій разъ народила ся. Нѣ, я бы другій разъ вже не поѣхала черезъ ту воду!

Насъ провадили краяне вечеромъ до Jersey City а то длятого вечеромъ, щобъ Англики на насъ не ззирали ся. Я мала вуйка въ Jersey тай зайшла до него на станцію. Приѣхавъ Василь зъ Пеннсильвеніи, покупивъ менѣ паньски лахи, капелюхъ и всьо — знаете, що-ту конечно треба убрати ся. Не выпускали мене на улицю цѣлый тыждень. Цѣлый тыждень вчила и показувала менѣ вуйна, якъ вбирати на себе паньскй лахи, якъ капелюхъ, якъ рукавички; якъ ити черезъ улицю и такихъ другихъ звычаѣвъ. Менѣ неразъ вже до плачу приходило зъ тыми паньскими выбагами.

Спôдницю убирай не такъ, кафтаникъ не такъ, капелюхъ саджай на голову — черевики шнуруй — на руки тягни рукавички, не знати на що — руками не розкладай, по за себе не оглядай ся — голосно не говори. Ахъ Боже, якъ погадаю, кôлько я тогды перетерпѣла, кôлько намучила ся, то здае ся менѣ, що була бымь волѣла назадъ вернути до свого села, якъ бы такъ було можна.

Вывчили мене троха, розглянула ся я по тôмъ великôмъ мѣстѣ — походила зъ дѣвчатами по улицяхъ, а вôдтакъ якось за три тыжднѣ стала до роботы въ табачарни въ Ню Йорку. Далеко въ мѣстѣ, на 70. улици, на 5. поверсѣ, мешкало насъ 7 дѣвчатъ. Була у насъ одна хатина и маленька кухенка. Лôжокъ мы не мали, бо годѣ було на таку рѣчь грошѣ выдавати. На трохъ матерацахъ мѣстили ся мы въ ночи, якъ могли. Оденъ столикъ и два крѣсла, на кухенцѣ кôлька невеличкихъ горнятокъ, одна лямпа, отъ и цѣле наше ґаздôвство. Рано о 6. годинѣ выпивши по горнятку молока зъ булкою, звычайно черствою, выходили мы до роботы. Кожда зъ насъ несла въ паперѣ булку и кавальчикъ сухого мяса. Вôдъ годины семои сгавали мы до роботы. Робота не була тяжка, але нудна и нездорова. Цѣлый день бувало стôй, перебирай листки на циґара, або складай циґара до пуделка. Старшй вже робили самй циґара. Вбивала насъ задуха зъ циґарового лѣстя. Нѣ хвильки не можна сѣсти — нѣ вôдпочати. О 12. год. дають вôльнои пôвъ годины на обѣдъ, а вôдтакъ та зновь сама робота — ажь до год. 6. вечеромъ. Въ той фабрицѣ робило насъ дѣвчатъ бôльше, якъ три сотки; робили тамъ и дѣти ледви вôсѣмлѣтнй, тай не богато мужчинъ.

Не богато платили намъ за ту роботу. По чотыри доляры на тыждень брали початкуючй, а хто знавъ вже ту роботу то и 10 дол. мôгъ заробити. Мы платили всего 8 доларôвъ мѣсячно за помешкане, — прожитокъ не богато стоявъ. Найбôльше грошей выдавало ся на убраня, а що лишило ся, посылали дѣвчата до дому, або ховали до куферка. Вечеромъ, якъ посходимо ся бувало зъ роботы и зъѣмо нашу „вечеру“ — посѣдаемо собѣ на матерацахъ тай розказуемо одна другôй якъ то було въ нашôмъ селѣ, читаемо собѣ листы зъ дому, — оповѣдаемо за парубкôвъ, де що шіемо, латаемо, тай такъ часъ сходить. Вже то найбôльша наша радôсть була, якъ пріишла свята недѣленька. Вôдъ самѣсенького досвѣтку прибиралисьмо ся, строѣли ся, щобъ выйти до церкви, якъ люде. Въ недѣлю вже и на трамвай треба було десять центôвъ выдати тай и въ церкви треба було якійсь центъ лишити. Посходимо ся бувало до церкви, до Jersey City — позасѣдаемо въ лавкахъ, тай тôлько зглядаемо ся на другй дѣвчата, приглядаемо ся, якй въ нихъ капелюхи, якй загортки, якй рукавички и т. д. Не було безъ того, щобъ часомъ зъ пôдъ ока и на парубка не зазрѣли. Хоть то грѣхъ, грѣхъ, — але що-жь робити, коли така вже цѣкава людска натура. По Службѣ Божôй мы заходили звычайно до нашихъ кревныхъ и знакомыхъ, тай тамъ забавляли ся до вечера. Якъ не припадавъ пôстъ, справляли звычайно хлопцѣ музику въ шинку. На ту музику я мало заходила, та най и не згадую, бо навѣть встыдаю ся передъ вами розказувати, що тамъ не дѣяло ся. Та вже можете знати, що може дѣяти ся, якъ хлопцѣ и дѣвчата пють пиво и танцюють до пôзнои ночи. Такъ я пережила цѣлыхъ три роки. Мамуни выслала я чотыри сотки та ще и при душѣ якійсь центъ висѣвъ. Привыкламъ була вже до тои роботы, — до службы була бымь не пôшла. Сиджу я собѣ разъ вечеромъ въ хатѣ, — ажь ту отвирають ся дверѣ и входить мôй братъ зъ якимсь парубкомъ.

Мене ажь за серце стиснуло, — прочула я, чого они приѣхали. Слово по словѣ тай каже менѣ Василь Чи выйшла бысь Анно за того парубка? А я кажу: — Або я знаю — або менѣ такъ зле... — та то нема що и богато розказувати — досыть, що мы того вечера були по словѣ, а за тыждень взяли слюбъ, справили весѣле и вôдъѣхали до Пеннсильвеніи.

* * *

Тяжко менѣ жило ся въ початкахъ за мужемъ, але теперь Господь давъ дѣточки то якось тягне ся бѣду. Мене мôй чоловѣкъ завѣзъ бувъ въ таке плюгаве мѣсце, въ таке гнѣздо, що свѣта божого не видко було. Покупили мы потрѣбнй рѣчи до дому, вынаймили дôмъ, набравъ мôй газда бордингерôвъ щось зъ десять тай почали мы газдувати. Бѣдна-жь ты моя головонько зъ такимъ газдованемъ. Хата наша набита хлопами, — лôжко коло лôжка, — голка на землю не впала бы. Ранейько ще всѣ спять — храплять ажь заходять ся, а ты газдыне вставай — пали въ кухни, вари каву — ладь снѣдане кождому тай накладай въ динерки, щобъ кождый мавъ на полуденокъ. Затрублять перший разъ на бресѣ, — повстають хлопи — вытягають зъ куфоркôвъ віску и чи мывъ ся, чи не мымъ, чи положивъ святый хрестъ на собѣ, чи нѣ, тягне въ себе ту смердюху, — ажь смрôдъ по хатѣ розходить ся.

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

ВÔДЪ ГРИБОГА.

Коли задумано въ 1898 р. оснувати руску бурсу въ Новôмъ Сончи, въ Галичинѣ, на Мазурахъ, тогдѣ роздумувалось на всѣ способы, щобъ намѣръ перевести въ дѣло. Попри сотныхъ способахъ звернувъ я увагу выдѣла бурсы и на нашу Русь въ Америцѣ. Прислуживши ся немало многимъ землякамъ въ Америцѣ, гадавъ я, що передовсѣмъ вôдъ нихъ щось можу сдержати, бо на незнакомыхъ я зовсѣмъ не числивъ. Но я зовсѣмъ розчарувавъ ся. Тѝ, що найбôльше мною выслугували ся доказали, що невдячность есть заплатою свѣта.

Я одержавъ вôдъ п. Ив. Гловы зъ Ексцелзіоръ разъ 31 зл. а. в., а другимъ разомъ 145 зл. Читаючи въ „Свободѣ" списъ жертводателѣвъ, слѣдивъ я уважно за тыми, на котрыхъ я надѣявъ ся и найшовъ тамъ на десятки одиницъ своихъ, а такихъ, котрымъ я нѣчо доброго не зробивъ — богато. Такъ тѝ, на котрыхъ я числивъ, лишились довжниками въ своѣй совѣсти.

Я для себе не просивъ жертвы, а просивъ о жертву на народный престолъ! Нѣчо! Богъ ласкавый! Невдячныхъ заступили чужѝ и своимъ добрымъ дѣломъ доказали правду, що за добро не дѣятись добра, що навѣть увойшло въ пословицю.

Богъ най заплатить вамъ жертводателѣ! Я пересвѣдченый, що вы не зубожѣли про ту жертву, дану нужденнымъ сиротамъ и бѣдакамъ зъ пôдъ сельскои стрѣхи, но знаю и те, що и тамтѝ, що не дали тои одробины, не зложили грошей. Не оденъ може розпустити грошѣ при пивѣ и музыцѣ въ салюнѣ, а ихъ рôднѝ братя, бѣдняки хлопята, кромѣ воды и воздуха, не маютъ нѣчо.

Богъ батько тронувъ честныхъ братôвъ, зовсѣмъ незнакомыхъ, мѣжь котрыми знаходжу навѣть чужинцѣвъ и, они васъ выручили. Богъ най имъ вынагородить тое! Може бути, будете злобити ся на мене, но я на те не зважаю, якъ не зважае лѣкарь на стискаючого зубы, коли очищае его болючу, нечисту рану, щобы кровь и тѣло не заразити ядомъ — такъ и я се робю, щобъ васъ вылѣчити вôдъ моральнои недуги: самолюбства и немилосердія!

Коли-бъ вы мали въ рукахъ свѣдоцтва тыхъ бѣдныхъ, сельскихъ хлопятъ, то бы вы не повѣрили, якъ они красно поступаютъ въ наукахъ; а коли-бъ милосердні жертводателѣ побачили ихъ, прослезились бы зъ радости, а серце ихъ загорѣло бы зъ розкоши на видъ прекрасного поступу. Зъ нихъ буде рускій цвѣтъ на славу Руси!

Вы жертводателѣ пôдляли ту молоду рослинку, нашу бурсу, на пустôй и сухôй земли, щобъ не высохла, то-жь въ имени того молодого руского цвѣта, позираючого на васъ, якъ на своихъ добродѣѣвъ, складаю вамъ щиро-сердечну подяку, — еще разъ Богъ най заплатить вамъ!

Бѣлцарева 6. февр. 1899. р.

ѲЕОФИЛЪ О КАЧМАРЧИКЪ
членъ выдѣла.

НОВИНКИ.

Спростоване.

Въ касовôмъ справозданю „Р. Н. С." за сѣчень с. р. было выдруковано, що бр. св. АА. Петра и Павла зъ Ansonia, Conn. зложило 28.00 — а мае бути $49.75, бо тôлько зложило и прислало.

Сонъ.

Довгота сну зависить богато вôдъ вѣку, пола, силъ, здоровля, степени утомы, поры року, пôдсоня и т. д. Взагалѣ, доки чоловѣкъ молодшій, тымъ бôльше потребуе сну, старшій — менше. Маленька дѣтина спить майже все, а будить ся лишь тогдѣ, коли хоче ѣсти. Дорослый пересыпляе трету часть, а мала дѣтина бôльше якъ половину житя. Женщины потребуютъ бôльше сну, якъ мужчины, особы слабовитѝ, нервовѝ, недокровнѝ, бôльше якъ сильнѝ. Тѝ, що працюютъ умыслово, спять довше, бо ихъ мозокъ, втомленый працею, потребуе довшого выпочинку, нѣжь тѝ, котрѝ выключно занимаютъ ся фізичною працею. Та не лишь недосыпляти, але и класти ся до сну въ невластиву пору, шкодить здоровлю. Найвôдповѣднѣйшою порою до сну есть нôчь. Найлучше въ часъ кластись спати, а рано вставати.

То правда!

То чистѣсѣнька правда, що п. В. Гладикъ писавъ въ попереднôмъ числѣ „Свободы". У насъ всѣ проекты перепускае ся мимо уха, а якъ хто и подумае надъ тымъ то махне рукою, звиняючи себе передъ власною совѣстю: „Най другѝ зачнуть, чому якъ разъ я маю першій пхатись до дѣла." Хочь нема просвѣтного товариства, але за те выходять книжочки, а обовязкомъ патріотôвъ на каждôмъ плейзѣ, спровадити богато тыхъ книжочокъ (розумѣесь за грошѣ) и розпродувати ихъ мѣжь людьми, щобъ бодай до читаня привыкали. Сли буде матеріяльна пôдмога, то можна взятись до выдавництва такои потрѣбнои рѣчи якъ рускій букварь и читанку для старшихъ школярôвъ. Про фондъ для рускихъ школярôвъ мабуть не призабуло ся, лишь на каждôй кольоніи йдуть складки. Якъ хто призабувъ то най собѣ теперь пригадае Не засыпляйте, ходячи, та не завмирайте на волѣ!

Вôдкликали.

Американьскій, католицкій епископъ Айрляндъ, що то бажавъ бы усѣхъ заанглійщити, выставравъ ся, якъ вамъ звѣстно, у папы о таке розпоряджене для американьскихъ католикôвъ, щобъ каждому католикови, якои бы вôнъ не бувъ народности, вôльно было пристати до англійско-католицкого костела и того-жь обряду, а навѣть, щобъ вôльно ему было липитись при новопринятôмъ обрядѣ, наколи-бъ вернувъ до старого краю. Дальше, церковь католицка въ Америцѣ не мала дѣлитись пôсля народностей, але просто зватись католицкою. Розумѣесь, що таке роспоряджене выкликало загальный протестъ американьскихъ Нѣмцѣвъ и иншихъ, а зъ того скористали Ишпанцѣ и хотячи доскулити бодай тымъ Американцямъ, зробили такъ, що папа въ листѣ своимъ пояснюе, що вôнъ першимъ своимъ роспоряджененмъ не думавъ нищити неанглійскѝ народности, бо релігія не стоить въ звязи зъ народностю. Значить ся, буде, якъ бувало, а черезъ те Американцѣ дуже озлобленѝ.

Канадійскѝ газеты пишуть:

Бискупъ французкій Паскаль изъ Саскачеванъ повернувъ зъ Европы. Бувъ вôнъ такожь и у Вѣдни, де старавъ ся у ряду и въ церковныхъ властей о выслане священникôвъ рускихъ до Канады. Рядъ мавъ приобѣцяти матеріяльну помôчь, а власти церковнѝ готовѝ выслати священникôвъ. Ажь треба помочи Французôвъ, щобъ полагодити нашѝ церковно-народнѝ справы въ Канадѣ, мы самѝ все були и будемо крайными нездарами.

— На веснѣ сподѣваютъ ся величезнои иммиґраціи до Канады. Зъ ранною весною мае прибути 6000 Русинôвъ зъ Галичины и Буковины, 4—5000 духоборцѣвъ и тысячѣ мешканцѣвъ острова Цыпръ. — Зъ Спол. Державъ сподѣваютъ ся вôдъ 10—15000 иммиґрантôвъ, а такожь мае прійти велике число Нѣмцѣвъ, Бритійцѣвъ, Шведôвъ и др. Можна зъ певностію раховати, що въ сѣмъ роцѣ прійде до Канады 60 тысячокъ народа. — Иммиґранты будуть мусѣли платити половину тікету зъ Winnipeg, ѣдучи на заходъ до Саскачеванъ, Ассинобои и Альберты.

— Найбогатшимъ чоловѣкомъ на свѣтѣ есть Ив. Ракфеллеръ. Той нафтяный король стане невдовзѣ біліонеромъ; вже мае одну трету біліона, а его маетокъ непестанно збôльшаесь. Его рôчный доходъ выносить міліонъ 666 тысячь 666 долярôвъ. — Кобы такъ хоть трохи зъ тыхъ грошей для насъ Русинôвъ!

— Въ Winnipeg, Manitoba, Canada, Францъ Косиньскій занимаесь пасѣчництвомъ и выробомъ дуже добрыхъ улѣвъ Дзержона. Хто бы зъ любителѣвъ пасѣчництва въ Канадѣ потребувавъ такихъ улѣвъ, най напише на адресу: Mr. Franc Kosinski, 418 King Str., Winnipeg, Man., Canada.

Подяка.

Складаемо сердечну подяку тов. „Просвѣта" у Львовѣ за даръ 58 книжочокъ для нашои читальнѣ им. Ивана Котляревского.

Ansonia, Conn. 22. лютого 1899 р.

ДМИТРО ВАНЬКО, голова.
ЛЕШКО ГОРБАЛЬ, бібльотекаръ.

СМѢШНЕ

НЕПАТЕНТОВАНІ ВЫНАХОДЫ.

„Америк. Рус. Вѣстникъ", та одинака гумористична газета, въ ч. 4. приносить слѣдуючѝ геніяльно-дурнѝ мудрости. И такъ:

Пôдчасъ великои замети въ Ню Йорку: „поуличнѝ „кары" не могли чрезъ 2 дни ѣхати, тôлько „горниста желѣзниця" (для слабоумныхъ пояснено и по англійски: elevated railroad) перевожала людей..."

Чудна то буде та „горниста желѣзниця", — мусѣвъ ей вынайти редакторъ „А. Р. Вѣстника."

Знаемо, що генерала Гарцію забальсамованого по похоронахъ лишили въ однôй станціи готеля Arlington, но „А. Р. Вѣст." зробивъ зъ того готеля цминтарь, бо такъ пише: „Погребенъ былъ дочасно на кладбищу Арлингтона. Минувшого тыждня взяли его останки изъ Вашингтона и положили на амер. „каноновый пароходъ Nashville."

Геніяльный редакторъ вынайшовъ двѣ рѣчи: въ Вашинґтонѣ „Арглигтонове кладбище" и „каноновый пароходъ" и навѣть не старае ся на те о патентъ! Се ще нѣчо, але въ желѣзнôй фабрицѣ фірмы: „Andrews & Hichcock Iron Co." въ Йогнстовнъ, Огайо 12. феб. „вспыхнула одна машина".... „вслѣдствіе чего цѣлый заводъ былъ снищенъ...!" То не жартъ, если вже и „машины вспыхаютъ!" Колись почуемо, що и редакторъ „Вѣстника" „вспыхнетъ", але зъ того не буде нѣкому великои шкоды.

Довѣдуемось ще и про те, що въ Джанставнъ, Па., всѣмъ робôтникамъ „подняли плацу" и зновъ „вслѣдствіе того есть великій въ робôтникахъ недостатокъ." Якѝ чуднѝ „вслѣдствія" мае „вспыхнутая машина..." и зновъ, если робôтникамъ „подняли плацу", то зъ того выходить и друге „вслѣдствіе." А оконечне „вслѣдствіе" зъ того всего таке, що хоть „А, Р. Вѣстникъ" мае вôдъ нового року „нову голову", то она така сама порожна, якою була и стара голова.

§.

ЛѢНИВѢ ЛЮДЕ.

Лежить чоловѣкъ изъ жѣнкою въ саду пôдъ яблунею, а на дворѣ дуже душно — пече, ажь вялить; чоловѣкъ и каже:

— Отъ добре-бъ було, якъ бы отсе яблуко впало просто менѣ въ ротъ саме!

А жѣнка:

— И хочеть ся ото тобѣ говорити въ таку спеку!..

НОВА КНИЖОЧКА.

Вже вийшла зъ друку нова книжочка пôдъ заг. „Тымко Гаврилюкъ", оповѣдане зъ еміграційного житя, написавъ Несторъ Дмитрôвъ. Оповѣдане се дуже цѣкаве, обнимае 79 сторôнъ друку, а коштуе 15 центôвъ, а зъ пересылкою 17 цент.

За „Свободу" належить ся заплатити!

Заплатили за „Свободу" въ февруару с. р.

St. Clair, Pa.	
Гербутъ А.	1.00
Valley River, Canada.	
Кѣонжикъ Ив.	
Pittsburg, Pa.	
О. Сутхайтисъ Ив.	4.00
Завале, ГАЛИЧИНА.	
„Народна Свôлка"	1.20
ВѢДЕНЬ. — Австрія	
„Родина"	1.20
Brooklyn, N. Y.	
Бр. св. Ольги	2.00
Stony — Canada.	
Косѣньскій Ф.	2.00
Sifton — Canada.	
Бойко Кон.	1.00
Taylor, Pa.	
Крайковскій Гр.	2.00
Osceola Mills, Pa.	
О. Поповъ К.	1.00
Stuartburn, Canada.	
Дербавка Ст.	1.00
Jersey City, N. J.	
Криницкій Юст.	2.00

Домы до спродания.

Суть до спродания краснѝ домы, добре уряджени и на краснôмъ мѣсци. Властитель забираесь звôдси, длятого хоче ихъ продати. Цѣна приступна. Хто бы хотѣвъ ихъ купити — най удасть ся до:

James M. Derby,
216 West Avenue
Mt. Carmel, Pa.

Где есть?

Въ роцѣ 1896 поѣхавъ мôй братъ Иосифъ Иванчукъ, зъ села Перватичь, повѣтъ Сокаль, Галичина, до Бразиліи. До сего часу немаю я про него жадпои вѣсти, то-жь прошу п. Теодора Потоцкого, еслибъ вôнъ бувъ де близько коло него, най дасть ему знати; щобы вôнъ до мене писавъ на адресъ:

Mikita Hupalo,
P. O. Valley River, Man.,
CANADA.

Посѣдаютъ — позабираютъ полуденки тай каждый иде до роботы. Другѝ газдынѣ звычайно тодѣ кладуть ся спати — але я нѣ. я того звычаю и зъ початку не мала, не то тогдѣ, якъ дрôбнѝ дѣти вже були. Я собѣ попрятаю тай беруся до другои роботы. Або-жь то тои роботы мало? Та жь каждый вамъ засмальпуе зôрочку и другѝ лахи, якъ якій комінярь. Кôлько менѣ силы при тыхъ майнерскихъ лахахъ пôшло, я нею зъ 10 лѣтъ бôльше дыхала бы. Другѝ газдынѣ посходять ся тай принесуть віски тай балакаютъ собѣ. Я нѣ. Не то, щобъ я хвалила ся, але таки нѣ, — що правда то правда, — за то нема грѣху. При роботѣ то такъ день не знати де подѣе ся. Не оглянешь ся, а вже шеста година, вже вертаютъ робôтники зъ роботы. Ажь теперь чекае тебе праця. Котелъ теплои воды мусить бути готовый. Ставай газдыне и шуруй десятьомъ хлопамъ плечѣ, вымывай мыломъ ажь ти руки стерпнуть. Вечеру мусишь мати готову, бо каждый напрацювавъ ся тяжко — голодный. Передъ вечеромъ мои хлопы зновъ віску ллютъ въ себе, а по вечерѣ позасѣдаютъ наоколо стола, поставлять на столѣ кекъ (чвертôвку) пива, порозкладають карты — и така у нихъ забава.

А якѝ бесѣды, а якѝ пѣснѣ, — образа божа тай бôльше нѣчо. Ще якъ робота йде, то можна ще вытримати. Одинъ зъ другимъ тяжко наробить ся, то дивить ся, щобъ якъ найскорше вôдпочати, але якъ вже роботы нема, розступай ся сыра земле. Цѣлыми днями тотѝ поганцѣ пухнуть на лôжкахъ, а прійде вечеръ то якъ тьмы злазять ся до свѣтла и цѣлу нôчь нѣчого тôлько віска, пиво, спѣвы, сварки, проклоны, бійки, що ажь страхъ глядѣти. Або то кôлько вже разôвъ порозвалювали собѣ головы, а по тôмъ процесували ся. Найлѣпше ту процесувати. Вдаришь оденъ другого, або скажешь пôдле слово, а хочешь, щобъ скваеръ (судія) розсудивъ, неси-жь вôдъ разу зô 20 дол., а нѣ, вôдсидишь зъ пять дôбъ въ арештѣ. — Вже найгôрше не любила я ихъ за святу недѣлю. Бувало, чи недѣля, чи яке велике свято, щобъ вамъ оденъ хлопъ заглянувъ до церкви, а була церковь, хоть не въ тôмъ самôмъ мѣсци, але троха дальше, все можна было зайти. Щобъ вамъ оденъ заглянувъ! Не знаю чи навѣть на Великдень всѣ ходили. Бувало въ недѣлю вылегуютъ ся до полудня, а по полудни тягнуть якъ тѝ журавлѣ шнуромъ бôчными дверми до корчмы. Що то Богъ не скарае того корчмара, бо подѣцай не выловить! Але они чуете, всѣ знаютъ ся, всѣ однаковѝ.

Таке то було тое газдоване. Цѣлыхъ пять лѣтъ я такъ нуждовала. Теперь вже намъ инакше. Маемо свôй дôмъ, дѣточки посылаемо до школы, газда мае добру роботу тай безъ бордингерôвъ можна ся обійти. Та нынѣ вже и бордингеры трохи чемнѣйшѝ. Часомъ ще и старенькôй нашôй мамуни пôшлемъ якій центъ на податокъ.

Buffalo, N. Y., 10. грудня 1897.

ПЛУТАНИНА.

Оповѣдане Антона Чехова.

Въ крылосѣ стоить дякъ Отлукавинъ и тримае межи вытягнеными, товстыми пальцями обгрызене гусяче перо. Мале его чоло зôбране въ зморщки, на носѣ мѣняють ся плямы всѣхъ барвъ вôдъ рожевои до темно-синои. Передъ нимъ на рудôй оправѣ цвѣтнои тріоды лежать двѣ картки. На однôй зъ нихъ написано „о здравіи“, на другôй „за упокой“ и пôдъ обома заголовками по ряду именъ. Коло крылоса стоить маленька бабуся зъ зажуренымъ лицемъ и зъ торбиною на плечахъ. Она задумалась.

— Дальше кого? пытае дякъ, лѣниво чѣхаючись за ухомъ. Скорше, небого, думай, а то я не маю коли. Заразъ зачну часы читати...

— Заразъ, батечку... Ну, пиши... О здравіи рабовъ божіихъ: Андрея и Даріи со чади... Митрія, знову Андрея, Антипа, Маріи...

— Чекай, не такъ скоро... Не за заяцемъ гонишь ся, встигнешь...

— Написавъ Марію? Ну, теперечка Кирила, Гордія, младенца новопреставленого Герасима, Пантелея... Записавъ усопшого Пантелея?

— Чекай-но... Пантелей вмеръ?

— Вмеръ... — зôтхае бабуся.

— Такъ якъ-же ты кажешь записувати о здравіи? — сердить ся дякъ, перемазуючи Пантелея и переносячи его на другу картку. — Отъ ще таке... Ты говори выразно, а не плутай. Кого ще за упокой?

— За упокой? Заразъ... зачекай... Ну, пиши... Ивана, Авдотію, ще Дарію, Юрія... Запиши... воина Захара... Якъ пôшовъ на службу четвертого року, такъ вôдъ тои поры и не чути...

— Значить, вôнъ вмеръ?

— А хто его знае! Може вмеръ, а може и живый... Ты пиши...

— Куды-жь я его запишу? Коли, возьмѣмъ, вмеръ то за упокой, коли живый, то о здравіи... Порозумѣй тутъ васъ!

— Гмъ... Ты, рôдненькій запиши его на обѣ картки, а тамъ буде видно... Та ему однако, якъ его не запишуй: нестатокъ... пропащій... Записавъ? Теперечка за упокой Марка, Левонтія, Арину... ну и Кузьму зъ Анною... болящую Федосію...

— То болящу Федосію за упокой? Тю!

— То се мене за упокой? Здурѣвъ чи що?

— Тьфу! Ты заплутала мене! Коли ще не вмерла, то и говори, що не вмерла, а нема що въ заупокой лѣзти! Плутаешь тутъ! И теперь маешь Федосію касувати и на иншôмъ мѣсци писати... Всей папѣръ посмарувавъ! Ну, слухай, я тобѣ прочитаю... О здравіи Андрея, Даріи со чади, паки Андрея, Антипія, Маріи, Кирила, новопреставленого младенца Гер... Чекай-но, якъ-же сюды отсей Гарасимъ дôставъ ся? Новопреставленый и рантомъ — о здравіи! Нѣ, заплутала ты мене, небого! Богъ зъ тобою, зовсѣмъ заплутала!

Дякъ крутить головою, перемазуе Герасима и переносить его въ заупокойный вôддѣлъ.

— Слухай! О здравіи Маріи, Кирила, воина Захарія... Кого ще?

— Авдотію записавъ?

— Авдотію? Гмъ... Авдотію... Евдокію... — переглядае дякъ обѣ картки. — Памятаю, записувавъ еи, а теперь, бѣда еи знае... не годенъ найти... Отъ она! За упокой записана!

— Авдотію за упокой? — дивуеть ся бабуся. — Ще року нема якъ замужь выйшла, а ты вже смерть на неи накликуешь!... Самъ ты, небоже, плутаешь, а на мене сердишь ся. Ты зъ молитвою пиши, а якъ будешь мати въ серцю злôсть, то чортови радôсть... Се тебе чортъ короводить та плутае.

— Чекай, не перешкаджай!

Дякъ хмурить ся и, подумавши, поволи перемазуе на заупокойной картцѣ Авдотію. Перо на буквѣ „д“ скрипить и робить великого жида. Дякъ заклопотаный чѣхае голову.

— Авдотію, значить, геть звôдси... муркоче вôнъ зажуреный. — Коли еи туды, то буде о здравіи, коли-жь сюды, то за упокой... Зовсѣмъ заплутала баба! И ще той воинъ Захарія застрягъ сюды... Бѣда его принесла.. Нѣчого не розумѣю! Треба наново...

Дякъ иде до шафки и дôстае вôдти пôвъ чверти чистого паперу.

— Выкинь Захарію, коли такъ... — говорить бабуся. — Богъ зъ нимъ, выкинь...

— Мовчи!

Дякъ мачае поволи перо и списуе имена зъ обохъ картокъ на новый папѣрець.

— Якъ ихъ всѣхъ гуртомъ запишу, — каже вôнъ, — а ты занеси до отця діякона... Нехай діяконъ порозумѣе, хто тутъ живый, хто небôщикъ: вôнъ въ семінаріи учивъ ся, а я тыхъ-то рѣчей... хочь убій, нѣчого не розумѣю.

Бабуся бере картку, дае дякови старосвѣтскихъ пôвторы копѣйки и дрôбоче у вôвтаръ.

(Зъ „Літ.-Наук. Вістника.“)

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ нашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!
Ив. Франко.